

DOI: 10.7251/GFP1808088J

UDC: 351.811.123(497.11)

Originalni naučni rad*Datum prijema rada:*
11. januar 2018.*Datum prihvatanja rada:*
30. maj 2018.

Krivična dela protiv pravnog saobraćaja u pravu Republike Srbije

Rezime: U posebnom delu krivičnog prava Republike Srbije shodno rešenjima iz Krivičnog zakonika donetog 2005. godine sa nizom izmena i dopuna, posebno mesto, ulogu i značaj zauzimaju krivična dela falsifikovanja (krivotvorenja) isprava. Ona su po prvi put sistematizovana u posebnoj grupi pod nazivom: "Krivična dela protiv pravnog saobraćaja" shodno objektu njihove krivičnopravne zaštite. Zavisno od vrste isprava : privatna, javna ili službena, razlikuju se pojedini oblici i vidovi ispoljavanja ovih krivičnih dela koja često predstavljaju sredstvo ili način za izvršenje drugih, u prvom redu, privrednih ili službenih (korupcijskih) krivičnih dela ili za njihovo prikrivanje i otežano dokazivanje. U ovom radu se sa aspekta zakonodavstva, pravne teorije i sudske prakse analiziraju pojam, elementi, karakteristike i oblici ispoljavanja pojedinih krivičnih dela protiv pravnog saobraćaja u Republici Srbiji.

Ključne reči: pravni saobraćaj, isprave, falsifikovanje, krivično delo, zakon. odgovornost, kazna.

*Prof. dr***Dragan Jovašević***Redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu
jovas@prafak.ni.ac.rs***UVOD**

Krivična dela protiv pravnog saobraćaja predstavljaju različite oblike i vidove falsifikovanja isprava¹. Ono može da se javi u dva oblika i to kao: 1) materijalno i 2) intelektualno falsifikovanje isprava.

Materijalno falsifikovanje je pravljenje lažne isprave ili njeno preinačavanje, prepravljavanje tako da sadržina isprave ne odražava volju lica koje je na njoj označeno kao izdavalac. Lice koje je označeno kao izdavalac isprave nije dalo izjavu koja na takvoj ispravi stoji. Za postojanje materijalnog falsifikovanja nije od značaja da li je izjava koja je sadržana u ispravi istinita ili laž-

¹ Lat. falsus – lažan, što znači krivotvorenje, patvorenje, imitaciju, preinaku, iskrivljavanje, izvrtanje činjecica - Klaić B. (1979), Rječnik stranih riječi, Zagreb, str. 409. Više : Jovašević D. (1996), Falsifikovanje isprava u jugoslovenskom krivičnom pravu, Beograd, str.47-51; Jovašević D. Falsifikovanje isprave – teorija i praksa, Beograd, str. 45-57; Jovašević D, Hašimbegović T. (2001), Krivična dela falsifikovanja, Beograd, str. 24-36; Jovašević D. (2009), Krivičnopravna zaštita isprava, Niš, str. 56-84.

na. Bitno je da izdavalac isprave nije pravi, odnosno da to lice nije uopšte izdalo takvu ispravu ili je nije izdalo sa takvom sadržinom. Intelektualno falsifikovanje je izdavanje isprave sa neistinitim sadržajem koje čini lice koje je na ispravi označeno kao njen izdavalac. Ovdje je izdavalac isprave zaista ono lice koje je označeno na takvoj ispravi kao njen izdavalac, ali je lažna sadržina isprave. Dakle, ovdje je izdavalac isprave pravi, ali je njena sadržina lažna, ona ne odgovara objektivnoj stvarnosti. To je krivotvorenje misli i izjava. Inače, ovo se falsifikovanje još naziva i alternativno, sadržajno, posredno ili nepravo falsifikovanje².

Objekt zaštite ovih krivičnih dela je pravni saobraćaj, njegovo zakonito, normalno, nesmetano i uz poverenje odvijanje između fizičkih i pravnih lica prilikom uspostavljanja, promene ili okončanja pravnih odnosa.

Radnja izvršenja ovih krivičnih dela se preduzima na ispravi kao sredstvu za odvijanje pravnog saobraćaja. Dakle, isprava je objekt napada ovih krivičnih dela³.

Posledica ovih krivičnih dela se javlja u vidu opasnosti, ugrožavanja zakonitog, sigurnog, nesmetanog i uz poverenje odvijanja pravnog saobraćaja između fizičkih i pravnih lica.

Izvršilac ovih dela može da bude svako lice, ali kod nekih dela iz ove grupe zakonodavac traži posebno lično svojstvo na strani izvršioca - svojstvo službenog ili odgovornog lica (falsifikovanje službene isprave iz člana 357. KZ). U pogledu krivice, ova se dela vrše samo sa umišljajem.

POJAM I VRSTE ISPRAVA

Objekt napada kod krivičnih dela falsifikovanja ispraav predstavlja posebno važno pitanje, kako sa aspekta pravne teorije, tako još više sa aspekta sudske prakse.

Prema članu 112. stav 26. Krivičnog zakonika Republike Srbije⁴ (KZ) isprava je svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz kakve činjenice koja ima značaj za pravne odnose, kao i računarski podatak. Spis, pismo, pošiljka ili dokument mogu biti i u elektronskom obliku (član 112. stav 27. KZ). Razlikuju se dva pojma isprave. To su : 1) isprava u širem smislu i 2) isprava u užem smislu.

² Tahović J. (1957), Komentar Krivičnog zakonika, Beograd, str. 592; Radovanović M, Đorđević M. (1977), Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, str.308.

³ Predmet krivičnih dela falsifikovanja isprave, shodno shvatanjima sudske prakse, može biti javna ili privatna isprava : Probna registarska tablica za motorna vozila izrađena od kartona predstavlja javnu ispravu jer su njen oblik, izgled i dimenzije propisani zakonom (presuda Okružnog suda u Nišu Kž. 736/2006); Neoverena fotokopija pismene isprave nema karakter isprave i ne može biti predmet falsifikovanja (rešenje Apelacionog suda u Nišu Kž. 4020/2010); Kada sudija na raspravi u parničnom postupku utvrdi da je fotokopija tovarnog lista, koja nije overena, verna originalu, tada ta fotokopija ima svojstvo javne isprave (presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Kž. 387/2011); Broj šasije na motoru je isprava, ali ne javna isprava, pa kada učinilac ukloni taj broj sa šasije jednog vozila i na njegovo mesto stavi broj šasije drugog vozila čini falsifikovanje isprave (presuda Aelacionog suda u Novom Sadu Kž. 604/2013).

⁴ Službeni glasnik Republike Srbije broj : 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016.

U širem smislu, isprava je svaki predmet koji je podoban ili određen da služi kao dokaz kakve činjenice koja ima značaj za pravne odnose. Ovde spadaju različiti predmeti : magnetofonska traka, broj šasije motora, granični kamen, zemljomerski znak, kamen međaš, registarska tablica, računarski podatak itd. U užem smislu, isprava je izjava volje ili misli nekog lica data u pismenoj formi o pravno relevantnoj činjenici. Tekst ove isprave mora biti sačinjen na pismenu, papiru i mora biti potpisan od strane izdavaoca isprave. Takva izjava volje ili misli treba da se odnosi na pravno relevantne činjenice.

Postoji više različitih vrsta isprava⁵. To su : 1) javna, službena i privatna isprava, 2) originalna isprava, kopija i prepis, 3) namerna i slučajna isprava i 4) konstitutivna i dokazna isprava.

Pojam javne isprave ne određuje krivično pravo, već druge grane prava : građansko ili upravno. Tako prema članu 154. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku⁶ javna isprava je isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti, a koja može biti prilagođena i elektronskoj obradi podataka, kao i isprava koju je u takvom obliku izdalo preduzeće ili druga organizacija u poslovima koje vrši na osnovu javnih ovlašćenja i koja dokazuje ono što se u njoj potvrđuje ili određuje. Sa ovim pojmom javne isprave izjednačena je i mikrofilmska kopija isprave, odnosno reprodukcija te kopije. Na sličan način pojam javne isprave određuje i Zakon o parničnom postupku⁷ u članu 238. prema kome je javna sprava ona isprava koju je u propisanom obliku izdao nadležni državni i drugi organ u granicama svojih ovlašćenja, kao i isprava koju je u takvom obliku izdala u vršenju javnih ovlašćenja druga organizacija ili lice koja dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Za pojam javne isprave bitni su sledeći elementi : 1) izdavalac isprave mora imati određeno svojstvo – svojstvo državnog organa ili organizacije i zajednice koja vrši javno ovlašćenje, 2) isprava se izdaje u granicama nadležnosti organa ili organizacije, u vršenju službene dužnosti i u propisanom postupku, 3) isprava mora biti izdata u propisanoj formi (obliku) i 4) isprava sadrži pravno relevantne podatke (zemljišne knjige, matične knjige rođenih, venčanih i umrlih)⁸. Službena isprava je isprava koju izdaje službeno lice u vršenju službene dužnosti, a koja sadrži činjenice koje su od značaja za službene odnose. Privatna isprava je izjava volje ili misli fizičkog ili pravnog lica koja nije izdata u propisanoj formi. U njenom izdavanju ne učestvuju državni organi ili organizacije i zajednice u vršenju javnih ovlašćenja.

Originalna isprava je isprava koja je izdata, koja potiče od lica koje je na njoj označeno kao izdavalac. Takva isprava izvorno, originalno potiče od lica koje je na njoj označeno kao izdavalac. Duplikat isprave postoji kada je isprava istovremeno izdata u više primeraka od stane izdavaoca (pa se svaki od tih primeraka smatra originalom) ili kada izdavalac ponovo izda isti primerak ranije već izdate isprave. Duplikat isprave potiče od izdavaoca i

⁵ Atanacković D, Krivično pravo, Posebni deo, op.cit., str. 561.

⁶ Službeni list SRJ broj 33/97 i 31/2001 i Službeni glasnik Republike Srbije broj 30/2010.

⁷ Službeni glasnik Republike Srbije broj : 72/2011, 49/2013, 74/2013 i 55/2014.

⁸ Javna isprava se u sudskoj praksi može javiti kao : sanitarna knjižica koju izdaje nadležni zdravstveni organ (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 1992/2004); Jednodnevna lovačka dozvola koju izdaje lovačko udruženje svojim članovima (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 160/2005).

sadrži njegovu izjavu volje ili misli, pa se smatra originalom. Prepis isprave ja samo prepisani tekst originalne isprave koji na različite načine (ranije kod opštinskog suda ili organa opštinske uprave, a danas kod javnog beležnika⁹ - notara) može biti overen u pogledu sadržinske vernosti originalu. Prepis isprave je samo reprodukovanje sadržine izjave volje ili misli njenog izdavaoca, ali ne znači i samu tu izjavu. Stoga, prepis nema dokaznu snagu isprave, već on stiče svojstvo isprave tek overavanjem pred nadležnim državnim organom. Prepisu je slična fotokopija isprave koja predstavlja vernu reprodukciju sadržine originalne isprave pomoću savremenih tehničkih sredstava. Budući da ne potiče od izdavaoca neposredno, kopija nije isprava u krivičnopravnom smislu sve dok ne bude overena u pogledu sadržinske istinitosti pred sudskim ili upravnim organom.

Namerne isprave su isprave koje su izdate, odnosno sačinjene zato da bi svojom sadržinom služile kao dokaz pravno relevantnih činjenica u pravnom saobraćaju. Slučajne isprave su sačinjene u drugom cilju, a ne u cilju da budu dokaz kakve pravno relevantne činjenice, ali se za ovaj cilj mogu iskoristiti.

Konstitutivne (dispozitivne) isprave su one kojima se neposredno zasnivaju, menjaju ili ukidaju pravni odnosi. Nasuprot njima, stoje dokazne (dokumenatarne) isprave kojima se ne zasniva pravni odnos ili prouzrokuju pravne posledice, već je isprava sačinjena da pruži dokaz o pravnom odnosu koji je nastao nezavisno od same isprave.

Posledica ovih krivičnih dela se javlja u vidu opasnosti, ugrožavanja zakonitog, sigurnog, nesmetanog i uz poverenje odvijanja pravnog saobraćaja između fizičkih i pravnih lica. Izvršilac ovih dela može da bude svako lice, ali kod nekih dela iz ove grupe zakonodavac traži posebno lično svojstvo na strani izvršioca - svojstvo službenog ili odgovornog lica (falsifikovanje službene isprave iz člana 357. KZ). U pogledu krivice, ova se dela vrše samo sa umišljajem.

FALSIFIKOVANJE ISPRAVE

Pojam i elementi dela

Osnovno delo¹⁰ protiv pravnog saobraćaja je predviđeno u članu 355. KZ. To je :>>Falsifikovanje isprave>>. Ono se sastoji u pravljenu lažne ili u preinačenju prave isprave u nameri da se upotrebi kao prava, u upotrebi lažne ili preinačene isprave kao prave ili u nabavljanju lažne ili preinačene isprave u nameri upotrebe u pravnom saobraćaju kao prave¹¹. Ovo je osnovno krivično delo protiv pravnog saobraćaja.

Objekt zaštite je pravni saobraćaj (saobraćaj ispravama kojima se dokazuje postojanje ili nepostojanje pravnih odnosa između fizičkih i pravnih lica), a objekt napada je isprava. Isprava je sredstvo za zakonito, normalno, nesmetano i uz poverenje odvijanje pravnog saobraćaja, pa stoga mora biti istinita, odnosno mora da sadrži činjenice koji odgovaraju objektivnoj stvarnosti.

⁹ Zakon o javnom beležništvu (Službeni glasnik Republike Srbije broj : 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014, 93/2014, 121/2014, 6/2015 i 106/2015).

¹⁰ Petrović B, Jovašević D, Ferhatović A. (2016), Krivično pravo 2, Sarajevo, str.313-317.

¹¹ Jovašević D, Mitrović LJ, Ikanović V. (2017), Krivično pravo Republike Srpske, Posebni deo, Banja Luka, str. 287-310.

Radnja izvršenja se može preduzeti sa više alternativno predviđenih delatnosti. To su : 1) pravljenje lažne isprave, 2) preinačenje prave isprave, 3) upotreba lažne ili preinačene isprave i 4) nabavljanje lažne ili preinačene isprave.

Pravljenje lažne isprave je sačinjavanje, sastavljanje isprave koja do tada nije postojala ili ne sa tom i takvom sadržinom i koja nije izdata od strane lica koje je označeno kao njen izdavalac. Ova se radnja preduzima u nameri da se tako sačinjena, napisana, proizvedena isprava upotrebi kao prava, kao istinita u pravnom saobraćaju, pa je delo svršeno samim sačinjavanjem ovakve isprave u nameri da se upotrebi kao prava bez obzira da li je ova namera i realizovana u konkretnom slučaju¹².

Preinačenje prave isprave je prepravljavanje, preinaka, menjanje sadržine postojeće isprave ili potpisa njenog izdavaoca tako da ona menja i svoju dokaznu snagu u pravnom saobraćaju¹³. I ova se radnja mora preduzeti u nameri upotrebe krivotvorene isprave u pravnom saobraćaju kao prave bez obzira da li je ova namera realizovana u konkretnom slučaju. Za postojanje dela je bitno da postoji prava isprava koja je zaista izdata od lica koje je na njoj naznačeno kao izdavalac, ali da su u njenoj sadržini menjani bitni elementi, tako da se dobija drugi smisao izjave, odnosno druga dokazna snaga isprave. Ova se radnja može preduzeti : zamenom, dopisivanjem ili brisanjem pojedinih slova, reči, izraza, brojeva ili znakova interpunkcije. Delo je svršeno sa preduzimanjem radnje preinačenja u navedenoj nameri.

Upotreba lažne ili preinačene isprave kao prave je korišćenje, stavljanje u pravni saobraćaj tako sačinjene, krivotvorene isprave, odnosno isprave sa izmenjenom sadržinom kao prave isprave¹⁴. Radnja izvršenja je upotreba falsifikovane isprave kao prave, odnosno njeno korišćenje za dokazivanje postojanja ili nepostojanja pravno relevantnih činjenica ili prava, odnosno pravnih odnosa. Korišćenje se ostvaruje pokazivanjem ili predajom lažne ili neistinite isprave određenom licu, organu ili organizaciji čime se ona stavlja u pravni saobraćaj. Predaja može biti neposredna i posredna (putem pošte ili drugog lica)¹⁵. Krivično delo je svršeno kad je lažna

¹² Ne postoji obeležje krivičnog dela falsifikovanja isprave kada okrivljena uz saglasnost i ovlašćenje oštećenog sačini privatnu ispravu i potpiše je imenom i prezimenom oštećenog (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 257/2008).

¹³ Kada okrivljeni preinači javne isprave u nameri da ih kao prave upotrebi, i to ličnu kartu i vozačku dozvolu na ime drugog lica, tako što umesto fotografije lica na koje se vode ove isprave stavi svoje fotografije i tako ih koristi, čini krivično delo falsifikovanja isprave (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 2126/2005); Za postojanje falsifikovanja isprave putem preinačenja prave isprave potrebno je da ista sadrži i posle izmene svojstvo isprave i da sadrži pravno relevantne činjenice (presuda Okružnog suda u Užicu Kž. 448/2007).

¹⁴ Kada okrivljeni upotrebi lažnu saobraćajnu dozvolu i na svoje vozilo stavi registarske tablice koje su upisane u pomenutoj saobraćajnoj dozvoli, ali ne odgovaraju tom vozilu, izvršio je krivično delo falsifikovanja isprave (presuda Okružnog suda u Subotici Kž. 395/2008).

¹⁵ Upotreba falsifikovane isprave se može učiniti na sledeći način : kada okrivljeni napiše i potpiše u ime privatnog tužioca izjavu o odricanju od tužbenog zahteva, pa tako sačinjenu ispravu upotrebi kao pravu tako što je preda u sudsku pisarnicu čime je ishodovao presudu u svoju korist na osnovu odricanja, izvršio je krivično delo falsifikovanja isprave (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 1717/2004); kada učinilac u postupku za vanredno ublažavanje kazne preda sudu otpusne liste kao dokaz o navodnoj bolesti za koje se utvrdi da su lažne (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž.

ili preinačena isprava upotrebljena, tj. kad je ovakva isprava podneta kao dokazno sredstvo bez obzira da li je konkretno i upotrebljena za dokazivanje kakvih činjenica¹⁶.

Nabavljanje lažne ili preinačene isprave u nameri upotrebe kao prave u pravnom saobraćaju predstavlja pripremnu radnju koja je zbog posebnog stepena opasnosti predviđena kao samostalno krivično delo. To je delatnost kojom se stiče, dolazi u posed, u državinu napravljena lažna ili preinačena isprava. Sticanje ili pribavljanje isprave je dolaženje u posed, u pritežanje, fizičku, faktičku vlast takve isprave na strani učinioca, i to samo u slučaju kada je drugo lice falsifikovalo ispravu. Dakle, ovde je drugo lice falsifikovalo ispravu, pa je učinilac kao takvu pribavlja na razne načine (kupovinom, primanjem na poklon, u zame-nu, na poslugu)¹⁷. Za postojanje ovog dela potrebno je postojanje još dva subjektivna elementa na strani učinioca. To su : 1) svest, znanje da nabavlja upravo krivotvorenu, falsifikovanu ispravu i 2) namera da se takva isprava upotrebi kao prava u pravnom saobraćaju.

Izvršilac dela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj (koji se kod pojedinih oblika dela javlja kao direktni umišljaj koji kvalifikuje namera učinioca). Za ovo je delo propisana kazna zatvora do tri godine s tim što je pokušaj dela po izričitoj zakonskoj odredbi kažnjiv.

655/2005); do upotrebe lažne isprave može doći i prilikom sačinjavanja ugovora o zakupu stana sa privatnim zakupodavcem kada učinilac upotrebi lažnu ličnu kartu. Okrivljeni je oglašen krivim da je upotrebio kao pravu lažnu ličnu kartu koja predstavlja javnu ispravu na kojoj se nalazila njegova fotografija sa ličnim podacima drugog lica prilikom sačinjavanja ugovora o zakupu stana (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 2703/2005); radnja upotrebe lažne javne isprave se može sastojati i u tome što je okrivljeni Okružnom zatvoru u Beogradu podneo lažan nalaz konzilijuma radi odobrenja prekida izdržavanja kazne zatvora (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 3174/2005); kada okrivljeni od nepoznatog lica nabavi uverenje o položenim ispitima na Ekonomskom fakultetu u Subotici, a potom ih preda na fakultet u Zaječaru od osnovu koga je stekao status studenta tog fakulteta, izvršio je krivično delo falsifikovanja isprave (presuda Okružnog suda u Subotici Kž. 112/2006); učinilac je upotrebio lažnu ispravu kao pravu koju je prethodno napravio na taj način što je podneo tužbu zbog smetanja poseda i na mesto koje je predviđeno za potpis tužioca, potpisao dva lica iako oni nisu bili saglasni sa podnošenjem takve tužbe (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 538/2006); u situaciji kada okrivljeni istovremeno upotrebi lažnu saobraćajnu dozvolu i na vozilo stavi registarske tablice navedene u saobraćajnoj dozvoli, ali koje ne pripadaju predmetnom vozilu kojim upravlja, izvršio je jedno krivično delo falsifikovanja javne isprave jer je sticaj ovih dela prividan (presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Kž. 3762/2011); krivično delo postoji i kada okrivljeni nije sačinio lažnu ispravu, već je istu samo upotrebio kada je na svoje putničko vozilo stavio tuđe registarske tablice koje ne pripadaju njegovom vozilu i iste je upotrebio za vožnju (presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Kž.4584/2011).

¹⁶ Zastarelost krivičnog gonjenja učinioca krivičnog dela falsifikovanja isprave počinje da teče od dana kada je krivično delo učinjeno – kada je učinilac upotrebio lažnu ispravu kao pravu i to diplomu o završenom završnom ispitu saobraćajne škole bez obzira kada je posledica dela nastupila (presuda Vrhovnog suda Srbije Kzz. 22/2004).

¹⁷ Ako učinilac lažnu ispravu upotrebi kao pravu, ta radnja u sebi konzumira i radnju nabavke takve isprave (rešenje Okružnog suda u Subotici Kž. 291/2007); Kada je okrivljeni nabavio radi upotrebe deset blanko falsifikovanih obrazaca saobraćajnih dozvola Bosne i Hercegovine koje su mu pronađene od strane granične policije prilikom prelaska i prenošenja ovih isprava u Bosnu i Hercegovinu, tada je izvršio krivično delo falsifikovanja isprave u pokušaju (presuda Okružnog suda u Čačku Kž. 198/2008).

Teži oblik dela

Teži oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina postoji ako je radnja izvršenja osnovnog dela preduzeta u odnosu na posebnu vrstu isprave : 1) javnu ispravu¹⁸, 2) testament, 3) menicu, 4) ček, 5) javnu knjigu, 6) službenu knjigu i 7) drugu knjigu koja se mora voditi na osnovu zakona. Kvalifikatorna okolnost za koju Zakonik propisuje strožije kažnjavanje je priroda, vrsta i značaj objekta napada.

POSEBNI SLUČAJEVI FALSIFIKOVANJA ISPRAVE

Pojam i elementi dela

Posebni slučajevi ili "posebni oblici" falsifikovanja isprave iz člana 356. KZ predstavljaju oblik intelektualnog falsifikovanja isprave kod koga je izdavalac isprave istinito, tačno određen, što znači da isprava potiče od lica koje je na njoj označeno kao izdavalac, ali je neistinita sadržina isprave (izjava volje ili misli) budući da ona ne odgovara volji lica koje je označeno kao njen izdavalac¹⁹.

Objekt zaštite je pravni saobraćaj, a objekt napada je isprava. Zavisno od vrste isprave koja je objekt napada razlikuje se : a) osnovni oblik (koji je uperen protiv privatne isprave) i b) teži oblik (koji je uperen protiv javne i sa njom izjednačene isprave).

Izvršilac dela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do tri godine. Prema izričitoj zakonskoj odredbi pokušaj dela je kažnjiv.

Oblici ispoljavanja dela

Ovo delo intelektualnog falsifikovanja isprave ima pet oblika ispoljavanja²⁰. To su : 1) zloupotreba blanketa, 2) navođenje na potpisivanje isprave obmanom, 3) izdavanje isprave bez ovlašćenja, 4) izdavanje isprave obmanom o položaju, činu ili zvanju i 5) izdavanje isprave neovlašćenom upotrebom pravg pečata ili znaka.

Zloupotreba blanketa²¹ postoji kada učinilac hartiju, blanket ili drugi predmet na koji je drugo lice prethodno stavilo svoj potpis neovlašćeno popuni izjavom koja ima vrednost za pravne odnose. Za postojanje dela potrebno je da je drugo lice stavilo svoj potpis na hartiji, blanketu ili formularu koji nisu popunjeni nikakvom sadržinom (ili su popunjeni sadržinom koja nije pravno relevantna), pa tu pravno relevantnu sadržinu sačinjava učini-

¹⁸ Neovereno punomoćje koje je sudu predato od strane advokata u parničnom postupku ne predstavlja javnu ispravu (presuda Okružnog suda u Nišu Kž. 401/2004); Pod javnom ispravom se podrazumevaju isprave koje u propisanom obliku izdaje nadležni državni organ ili su to isprave koje izdaje ustanova, odnosno drugi subjekt koji na osnovu zakona vrši javna ovlašćenja, tako da priznanica koju izdaje sindikat ne predstavlja ovu vrstu isprave (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 527/2009).

¹⁹ Jovašević D, Ikanović V. (2012), Krivično pravo Republike Srpske, Posebni deo, Banja Luka, str. 267-271.

²⁰ Petrović B, Jovašević D. (2005), Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio, Sarajevo, str.317-319.

²¹ Blanket potiče o francuske reči blanc – što znači beo. Ovaj pojam ima dva značenja : 1) šire koje označava potpis stavljen na kakav papir ili pismeno bez najznačenja sadržine na koju se odnosi i 2) uže koje označava formular, obrazac za davanje kakve izjave pre nego što je potpisan.

lac po svom nahodaenju bez ovlašćenja potpisnika. Za postojanje dela je bez značaja u kom cilju, iz kakvih razloga ili u kojoj nameri je potpis drugog lica stavljen na kakvo pismeno : u šali, iz dokolice, iz opljade i sl. Popunjena sadržina mora da predstavlja pravno relevantnu izjavu koja je od značaja za nastanak ili prestanak pravnog odnosa. Delo je svršeno kad je potpisani blanket neovlašćeno popunjen izjavom koja proizvodi prava ili obaveze ili ima drugu vrednost za pravne odnose.

Navodaenje na potpisivanje isprave obmanom ili zloupotreba poverenja postoji kada učinilac obmane drugog (dovodaenjem ili održavanjem u zabludi) o sadržini isprave, pa ovaj stavi svoj potpis na tu ispravu smatrajući (pogrešno držeći, verujući) da se potpisuje pod drugu ispravu ili pod drugi sadržaj. I ovde postoji nesaglasnost između sadržine isprave i volje lica koje je označeno kao njen izdavalac. Zloupotreba poverenja se vrši na dva načina. To su : a) podmetanje isprave na potpis ovlašćenom licu ili b) poveravanje drugom licu da sastavi ili popuni sadržaj isprave sa unapred dogovorenom sadržinom. Delo je svršeno kada je pod uticajem zablude drugo lice stavilo svoj potpis na ispravu.

Izdavanje isprave bez ovlašćenja postoji kada se isprava izdaje u ime lica bez njegovog ovlašćenja ili u ime lica koje ne postoji²². Izdavanje isprave u ime drugog lica se javlja u dva vida. To su : a) kada učinilac potpisuje ispravu svojim imenom i prezimenom, navodeći da svoj potpis stavlja u ime drugog lica koje imenom i prezimenom i drugim ličnim podacima označava kao izdavaoca isprave i b) kada učinilac bez ovlašćenja izdavaoca potpisuje ispravu navodeći da to čini po njegovom ovlašćenju. Izdavanje isprave u ime lica koje ne postoji postoji kada se isprava izdaje u ime lica koje pravno ne postoji (fizičko lice još nije rođeno ili pravno lice još nije registrovano kod nadležnog državnog organa) ili je prestalo da postoji (posle smrti fizičkog lica ili likvidacije pravnog lica). Delo je svršeno samim sačinjavanjem ovakve isprave.

Izdavanje isprave obmanom o položaju, činu ili zvanju postoji kada izdavalac isprave uz svoj potpis stavi da ima položaj, čin ili zvanje koje stvarno nema, a to ima bitan uticaj na dokaznu snagu isprave. Za postojanje ovog dela potrebno je ispunjenje dva elementa. To su : a) da izdavalac isprave nema određeni položaj²³, čin ili zvanje u vreme izdavanja isprave, bez obzira da li su takve okolnosti postojale na strani učinioca pre ili posle izvršenja dela i b) da su određeni položaj, čin ili zvanje od bitnog uticaja na dokaznu snagu isprave. Ovde je izdavalac isprave zaista lice koje ju je potpisalo i takva isprava upravo sadrži njegovu izjavu volje.

Izdavanje isprave neovlašćenom upotrebom pravg pečata ili znaka postoji kada učinilac sastavi ispravu koju potom neovlašćeno overi prvim pečatom ili znakom čime joj da

²² Recept kojim lekar propisuje izdavanje određenog leka pacijentu kod koga je utvrđeno postojanje neke bolesti ne predstavlja javnu ispravu pošto nije izdat u vršenju javnih ovlašćenja. Recept po svojoj sadržini i načinu izdavanja može biti samo isprava. Za postojanje krivičnog dela posebni slučajevi falsifikovanja isprave potrebno je da učinilac izda ispravu u ime drugog lica bez njegovog ovlašćenja ili u ime lica koje ne postoji pri čemu je neophodno da učinilac potpiše ispravom svojim imenom uz naznačenje da to čini po ovlašćenju izdavaoca isprave (presuda Okružnog suda u Nišu Kž. 2/2008).

²³ Okrivljeni je uz svoj potpis stavio da ima položaj koji nema tako što se na odluku o uvođenju centralnog grejanja u zgradu potpisao kao predsednik skupštine stanara iako skupština stanara u toj zgradi ne postoji (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 3167/2006).

službeni karakter. Ovo delo je moguće u slučaju kada je samo stavljanje pečata ili znaka dovoljno za punovažnost takve isprave bez potpisa njenog izdavaoca. Delo postoji kada se neovlašćeno stavi pravi pečat ili znak na ispravu koja sadrži pravno relevantnu izjavu. Neovlašćenost postoji kada učinilac dela nije ovlašćen uopšte ili ne u takvom slučaju, na takav način i u takvom postupku da upotrebi pravi pečat ili pravi znak. Delo je svršeno samim stavljanjem pravnog pečata ili znaka na ispravu.

Teži oblik dela postoji kada je bilo koji poseban slučaj falsifikovanja isprave preduzet u odnosu na posebnu vrstu isprave : 1) javnu ispravu, 2) testament, 3) menicu, 4) ček, 5) javnu knjigu, 6) službenu knjigu i 7) drugu knjigu koja se mora voditi na osnovu zakona. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina.

FALSIFIKOVANJE SLUŽBENE ISPRAVE

Pojam i elementi dela

Krivično delo falsifikovanja koje ima specifičnu, dvojaku pravnu prirodu je falsifikovanje službene isprave. Ono je delo istovremeno upravljeno protiv pravnog saobraćaja (prema kom objektu je i sistematizovano u ovoj grupi krivičnih dela.), ali i protiv službene dužnosti (jer se vrši od strane službenog ili odgovornog lica, a njime se takođe povređuje i službena dužnost ovih lica).

Ovo delo iz člana 357. KZ se sastoji u unošenju neistinitih podataka ili neunošenju važnog podatka u službenu ispravu, knjigu, ili spis; u overavanju službene isprave, knjige ili spisa sa neistinitom sadržinom svojim potpisom, odnosno službenim pečatom; u omogućavanju pravljenja službene isprave, knjige ili spisa sa neistinitom sadržinom svojim potpisom, odnosno službenim pečatom; u upotrebi u službi neistinite službene isprave, knjige ili spisa kao istinite ili u uništenju, prikrivanju, oštećenju u većoj meri ili činjenju neupotrebljivom na drugi način službene isprave, knjige ili spisa²⁴. Ovo krivično delo predstavlja oblik intelektualnog falsifikovanja, jer isprava nije lažna u pogledu lica koje je označeno kao njen izdavalac, već u pogledu sadržine koja nije stvarni odraz volje lica koje se potpisalo kao njen izdavalac²⁵.

Objekt zaštite je dvojako određen kao : 1) pravni saobraćaj i 2) službena dužnost, a objekt napada je : službena isprava, knjiga i spis. Službena isprava je izjava volje ili misli službenog lica sačinjena u službi o pravno relevantnoj činjenici, stanju ili događaju u pismenoj formi²⁶. Službena knjiga je knjiga koju vodi službeno lice u vršenju službene dužnosti na osnovu zakona ili drugog propisa o pravno relevantnim činjenicama : registri, protokoli, knjigovodstvene, računovodstvene i blagajničke knjige. Službeni spisi su pismena koja službena lica primaju ili sačinjavaju u vršenju službene dužnosti, a sadrže podatke koji imaju dokaznu vrednost : zapisnici, beleške, prigovori, predstavke, molbe, žalbe, tužbe, zahtevi itd.

²⁴ Jovašević D. (2003). Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom, Beograd, str. 351-364.

²⁵ Jovašević D. (2011), Leksikon krivičnog prava, Beograd, str. 709-713.

²⁶ Podneta krivična prijava protiv određenog lica nema svojstvo službene isprave, niti isprave, pa kada okrivljeni overi pečatom "nezavisnog sindkata" i svojim potpisom krivičnu prijavu, nema krivičnog dela falsifikovanje službene isprave (presuda Okružnog suda u Čačku Kž. 1999/2005); Svojstvo službene isprave ima brodski dnevnik (presuda Vrhovnog suda Srbije Kzp. 553/2007).

Izvršilac dela može da bude službeno ili odgovorno lice u preduzeću, ustanovi ili drugom subjektu, a u pogledu krivice potreban je umišljaj.

Za ovo je delo propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina.

Oblici ispoljavanja dela

Delo ima pet oblika ispoljavanja. To su : 1) pravljenje neistinite službene isprave, knjige ili spisa, 2) overavanje neistinite službene isprave, knjige ili spisa, 3) omogućavanje pravljenja neistinite službene isprave, knjige ili spisa, 4) upotreba neistinite službene isprave, knjige ili spisa u službi i 5) uništenje, prikrivanje, oštećenje u većoj meri ili činjenje neupotrebljivom službene isprave, knjige ili spisa²⁷.

Pravljenje neistinite službene isprave, knjige ili spisa se sastoji u unošenju neistinitih podataka ili u neunošenju važnog podatka u službenu ispravu, knjigu ili spis. Radnja izvršenja je dvojako alternativno određena kao : a) činjenje - unošenje neistinitih podataka i b) nečinjenje – neunošenje, propuštanje da se unese važan podatak u službenu ispravu, knjigu ili spis. Unošenje neistinitih podataka je upisivanje podataka o činjenicama koje ne postoje ili koje ne odgovaraju objektivnoj stvarnosti. Neunošenje je izostavljanje, odnosno neupisivanje nekog podatka. Za postojanje ovog dela zakon traži da se radi o važnom podatku. Koji je podatak važan, predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće rešava u konkretnom slučaju. Ovog krivičnog dela nema ako je izostavljen podatak koji jasno proizilazi iz sklopa ostalih podataka ili podatak koji ima opštu dokaznu snagu, ali u konkretnom slučaju nije od većeg značaja za odlučivanje. Delo je svršeno sa unošenjem neistinite sadržine, odnosno neunošenjem važnog podatka u službenu ispravu, knjigu ili spis.

Overavanje neistinite službene isprave, knjige ili spisa postoji kada službeno ili odgovorno lice overi svojim potpisom i pečatom službenu ispravu, knjigu ili spis koju je sačinilo drugo lice i tako joj da službeni karakter, iako zna da sadržina te isprave, knjige ili spisa nije istinita. Radnja izvršenja je overavanje neistinitog sadržaja službene isprave, knjige ili spisa kao da su istiniti. Overavanje se čini stavljanjem ispod takvog sadržaja potpisa izdavaoca, odnosno službenog pečata. Overavanje treba da vrši službeno ili odgovorno lice koje je inače ovlašćeno da na službenu ispravu, knjigu ili spis stavlja potpis ili službeni pečat, jer ako to uradi drugo lice, tada postoji materijalno, a ne intelektualno falsifikovanje.

²⁷ Ovo delo postoji u sledećim slučajevima iz sudske prakse : kada rukovodilac stovarišta trebue utvrđenu količinu drvne građe, pa umesto na stovarište da nalog da se građa preveze do njegove kuće, a u službenoj ispravi – popisnoj listi stovarišta građu iskaže kao da se nalazi na zalihama (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 1430/2005); okrivljeni je kao vlasnik i direktor svog preduzeća od više oštećenih preduzeća kupio robu, dokumentaciju o kupljenoj robi nije evidentirao u poslovnim knjigama svoga preduzeća, a potom je robu prodao nepoznatim kupcima za gotov novac. U cilju prikrivanja izvršenog dela, on je na svom računaru sačinio službene isprave sa neistinitom sadržinom – naloge za knjiženje i analitičke kartice da je roba prodana određenom preduzeću u Bosni i Hercegovini čime je izvršio falsifikovanje službene isprave (presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 1714/2006); ukoliko sud propusti da u izreci presude navede koju je od više alternativno predviđenih radnji izvršenja krivičnog dela okrivljeni u konkretnom slučaju izvršio učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka (rešenje Apelacionog suda u Kragujevcu Kž. 611/2010).

Pri tome, učinilac dela mora da zna da je sadržina isprave, knjige ili spisa neistinita i da je takvu sadržinu sačinilo drugo lice. Delo je svršeno kada je na službenu ispravu, knjigu ili spis sa lažnom sadržinom stavljen potpis ovlašćenog službenog ili odgovornog lica, odnosno službeni pečat.

Omogućavanje pravljenja neistinite službene isprave, knjige ili spisa postoji kada učinilac svojim potpisom i službenim pečatom da neophodnu formu službenoj ispravi, knjizi ili spisu sa neistinitom sadržinom koju je sačinilo drugo lice. Radnja izvršenja je omogućavanje, što znači svesno stvaranje uslova za pravljenje lažne isprave od strane drugog lica. Omogućavanje je vrsta pomaganja koje je ovde dobilo karakter samostalne radnje izvršenja. To se može činiti stavljanjem svog potpisa i pečata na pismeno čime mu se daje neophodna forma službene isprave, knjige ili spisa koje drugo lice naknadno, po dogovoru sa učinioцем dela popuni neistinitom sadržinom. Delo je svršeno stavljanjem potpisa ili službenog pečata na hartiju ili formular koji drugo lice treba da popuni neistinitom sadržinom.

Upotreba neistinite službene isprave, knjige ili spisa u službi je stavljanje ovakve isprave, knjige ili spisa u pravni saobraćaj²⁸. Za postojanje dela potrebno je ispunjenje tri slemanta. To su : a) da se radi o delatnosti kojom je stvorena mogućnost da se drugo lice upozna sa sadržinom službene isprave, knjige ili spisa, b) da se radnja izvršenja preduzima u odnosu na službenu ispravu, knjigu ili spis za koji učinilac zna da je neistinite sadržine i v) da je upotreba izvršena u službi ili u vezi sa službom. Bitno je da je ovakvo pismeno podneseno radi ostvarivanja prava, obaveza ili pravno zasnovanog interesa. Delo je svršeno kada je službena isprava, knjiga ili spis sa neistinitom sadržinom upotrebljena bez obzira da li je cilj radi koga je upotrebljena ostvaren ili ne.

Uništavanje, oštećenje u većoj meri, prikrivanje ili činjenje neupotrebljivom službene isprave, knjige ili spisa je onemogućavanje korišćenja ovih pismena čime se ugrožava pravni saobraćaj, ali istovremeno i povređuje službena dužnost. Radnja izvršenja je alternativno određena kao : 1) uništenje, 2) oštećenje, 3) prikrivanje i 4) činjenje neupotrebljivom službene isprave, knjige ili spisa. Uništenje je razaranje supstance ili oblika predmeta fizičkim, hemijskim ili drugim delatnostima (spaljivanjem, hemijskim rastvaranjem, potpunim brisanjem teksta) tako da pismeno uopšte ne može da služi za prvobitnu svrhu za koju je namenjeno²⁹. Oštećenje u većoj meri postoji kada je predmet delimično, privremeno ili kratkotrajno učinjen neupotrebljivim delovanjem na oblik ili supstancu tako da su pojedini njegovi delovi uništeni, odstranjeni, zamrljani, pa takav predmet ne može biti korišćen za prvobitnu namenu. Za postojanje dela je potrebno da se radi o oštećenju u većoj meri (u

²⁸ Bitan element krivičnog dela falsifikovanja službene isprave je upotreba neistinite službene isprave u službi. U konkretnom slučaju okrivljeni je kao vlasnik preduzeća predao fakture vlasniku drugog preduzeća po kojima je to drugo preduzeće kupac robe od preduzeća iz inostranstva, a potom je fakture predao carinarnici. Dakle, predaja spornih faktura od okrivljenog nije radnja upotrebe službene isprave neistinite sadržine u službi budući da takva upotreba postoji kada službeno lice predaje službene isprave sa neistinitom sadržinom, a inače je ovlašćen da ih predaje u skladu sa svojim službenim ovlašćenjem (rešenje Okružnog suda u Subotici Kž. 359/2007).

²⁹ Falsifikovanje službene isprave postoji kada učinilac uništi poslovne knjige i računovodstvene isprave preduzeća tako što ih baci na smetlište (presuda Okružnog suda u Subotici Kž. 399/2008).

većem stepenu ili obimu ili u dužem trajanju). Kada postoji oštećenje u većoj meri, predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće rešava u konkretnom slučaju. Prikrivanje je sklanjanje predmeta sa mesta na kome se nalazio i koje je bilo opšte poznato i premeštanje na drugo, najčešće skriveno mesto. Činjenje neupotrebljivim znači onemogućavanje korišćenja predmeta uopšte ili za određeno vreme bilo kojom delatnošću bez delovanja na oblik ili supstancu : prljanjem, slepljivanjem listova, držanjem na suncu ili na vlažnom mestu i sl. Ovo se delo može izvršiti u pogledu istinite ili neistinite službene isprave, knjige ili spisa.

NAVOĐENJE NA OVERAVANJE NEISTINITOG SADRŽAJA

Poslednje krivično delo protiv pravnog saobraćaja nosi naziv : "Navođenje na overavanje neistinitog sadržaja". Ovo delo intelektualnog falsifikovanja je predviđeno u članu 358. KZ. Ono se sastoji u navođenju nadležnog organa dovođenjem u zabludu da u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi overi štogod neistinito što može da služi kao dokaz u pravnom saobraćaju ili u upotrebi ovako sačinjene javne isprave, zapisnika ili knjige kao da su istiniti³⁰.

Objekt zaštite je pravni saobraćaj, a objekt napada jesu : javna isprava, zapisnik ili knjiga.

Delo ima dva oblika. To su³¹ : 1) navođenje nadležnog organa da overi neistinitu ispravu i 2) upotreba neistinite isprave.

Prvi oblik dela je navođenje nadležnog organa da overi neistinitu javnu ispravu, zapisnik ili knjigu. Radnja izvršenja se sastoji u navođenju drugog lica. To je delatnost podstrekavanja, pozivanja ili podsticanja lica da u okviru nadležnog organa overi javnu ispravu, zapisnik ili knjigu sa neistinitom sadržinom. Ovde je navođenje kao oblik podstrekavanja predviđeno kao samostalna radnja izvršenja³².

³⁰ Plovidbena dozvola je javna isprava. Okrivljeni je oglašen krivim da je u prostorijama Kapetanije pristaništa doveo u zabludu nadležni organ da izda i overi providbenu dozvolu koja služi u plovnom saobraćaju kao dokaz, a koja je okrivljenom postlužila da legalno upravlja plastičnim čamcem koji se kretao pomoću motora, iako je znao da je dokumentaciju koju je predao Kapetaniji isposlovao na nelegalan način (presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž. 1363/2010); Da bi postojalo krivično delo navođenja na overavanje neistinitog sadržaja potrebno je da okrivljeni dovođenjem u zabludu navede nadležni organ da overi nešto neistinito u javnoj ispravi, zapisniku ili knjizi što ima da služi kao dokaz u pravnom saobraćaju, pa takvu ispravu, zapisnik ili knjigu i upotrebi (presuda Apelacionog suda u Kragujevcu Kž. 3304/2010); Predaja putne isprave službeniku stanice granične policije prilikom prelaska državne granice koja pripada drugoj osobi, odnosno legitimisanje na ime te osobe prilikom prozivke od strane nadležnog službenika ne predstavlja radnju krivičnog dela navođenja na overavanje neistinitog sadržaja (rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž. 6454/2011); Kod krivičnog dela navođenje na overavanje neistinitog sadržaja za postojanje dela je bitno da se u izreci presude u opisu dela tačno naznači lice koje se dovodi u zabludu i naziv organa, tako da nije dovoljno da se u optuženju samo navede – nadležni organ (pravno shvatanje Krivičnog odeljenja Vrhovnog kasacionog suda doneto na sednici održanoj 15. aprila 2014. godine).

³¹ Jovašević D. (2017), Krivično pravo, Posebni deo, Beograd, str.238-240.

³² Učinilac koji dovođenjem u zabludu nadležnog organa za vozačke dozvole izdejstvuje izdavanje duplikata vozačke dozvole bez podataka o izrečenim merama zabrane upravljanja motornim vozilom, umesto navodno izgubljene dozvole u kojoj su mu bile upisane takve mere, ostvaruje delo navođenja na overavanje neistinitog sadržaja (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž.

Za postojanje dela je potrebno ostvarenje još dva elementa. To su : a) da se radnja preduzima na određeni način – dovođenjem u zabludu (stvaranjem pogrešne ili nepotpune predstave) ili održavanjem u zabludi ovlašćenog lica tako da ono pod uticajem takve predstave overi neistinitu javnu ispravu, zapisnik ili knjigu kao da su istiniti i b) da se radnja preduzima prema nadležnom organu (odnosno ovlašćenom licu u okviru nadležnog organa ili organizacije koja vrši javna ovlašćenja) koji je jedino ovlašćen za izdavanje javnih isprava u propisanoj formi ili za vođenje zapisnika ili knjiga.

Drugi oblik dela je upotreba neistinite javne isprave, zapisnika ili knjige. Radnja izvršenja je upotreba, stavljanje u pravni saobraćaj, puštanje u opticaj javne isprave, zapisnika ili knjige sa neistinitim sadržajem za koje se zna da su overeni upravo od strane nadležnog organa koji je prethodnom radnjom nekog lica doveden u zabludu.

Izvršilac dela može da bude svako lice, a u pogledu krivice potreban je umišljaj. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina.

ZAKLJUČAK

Novo krivično zakonodavstvo u Republici Srbiji koje je u primeni poslednjih deset godina (od 1. januara 2006. godine) na poseban način propisuje krivičnu odgovornost i kažnjivost za različite oblike i vidove falsifikovanja, krivotvorenja, patvorenja isprava kao sredstava kojima se normalno, nesmetano, zakonito i bezbedno odvijaju pravni odnosi između fizičkih i pravnih lica. Izvršenjem ovih krivičnih dela se povređuje ili ugrožava bezbednost i zakonitost odvijanja pravnog saobraćaja u zemlji i inostranstvu.

Kao i druga savremena krivična zakonodavstva, tako i Republika Srbija, predviđa više oblika i vidova ispoljavanja krivičnih dela falsifikovanja isprava koja se mogu podeliti na : a) materijalno falsifikovanje (falsifikovanje isprave iz člana 355. KZ) i b) intelektualno falsifikovanje isprave (krivična dela iz čl. 356-358. KZ). Ako je radnja izvršenja upravljena prema privatnoj ispravi, radi se osnovnom obliku ovih dela, za koja je izričito propisano kažnjavanje i a sam pokušaj dela. Teži oblik ova dela falsifikovanja dobijaju kada se radnja izvršenja preduzima prema javnoj ili sa njom izjednačenim ispravama.

Specifično je krivično delo - falsifikovanje službene isprave – ne samo po tome što ga, za razliku od ostalih dela koja može izvršiti svako lice, ostvaruje samo službeno ili odgovorno lice, već i po dvojakom objektu zaštite : a) pravnom saobraćaju i b) službenoj dužnosti koja se takođe izvršenjem ovog dela povređuje ili ugrožava u smislu njenog zakonitog, efikasnog, kvalitetnog i blagovremenog obavljanja.

LITERATURA

Atanacković D. (1985), Krivično pravo, Posebni deo, Beograd

Jovašević D. (1996), Falsifikovanje isprava u jugoslovenskom krivičnom pravu, Beograd

---

1587/2004); Sticaj između krivičnih dela navođenje na overavanje neistinitog sadržaja i falsifikovanja isprave je prividan u situaciji kada okrivljeni pomoću falsifikovane isprave dovede u zabludu nadežni organ i time ga navede da overi u javnoj ispravi, spisu ili knjizi neistinitu sadržinu što ima da služi u pravnom saobraćaju kao dokaz (presuda Okružnog suda u Beogradu Kž. 2388/2005).

- Jovašević D. (1996), Falsifikovanje isprave – teorija i praksa, Beograd
- Jovašević D, Hašimbegović T. (2001), Krivična dela falsifikovanja, Beograd
- Jovašević D. (2003), Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom, Beograd
- Jovašević D. (2009), Krivičnopravna zaštita isprava, Niš
- Jovašević D. (2011), Leksikon krivičnog prava, Beograd
- Jovašević D, Ikanović V. (2012), Krivično pravo Republike Srpske, Posebni deo, Banja Luka
- Jovašević D. (2017), Krivično pravo, Posebni deo, Beograd
- Jovašević D, Mitrović LJ, Ikanović V. (2017). Krivično pravo Republike Srpske, Posebni deo, Banja Luka
- Klaić B. (1979), Rječnik stranih riječi, Zagreb
- Petrović B, Jovašević D, (2005). Krivično (kazнено) pravo 2, Posebni dio, Sarajevo
- Petrović B, Jovašević D, Ferhatović A. (2016). Krivično pravo 2, Sarajevo
- Radovanović M, Đorđević M. (1977), Krivično pravo, Posebni deo, Beograd
- Tahović J. (1957). Komentar Krivičnog zakonika, Beograd
- Službeni glasnik Republike Srbije broj : 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 i 94/2016.
- Službeni glasnik Republike Srbije broj : 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014, 93/2014, 121/2014, 6/2015 i 106/2015.
- Službeni glasnik Republike Srbije broj : 72/2011, 49/2013, 74/2013 i 55/2014.
- Službeni list SRJ broj 33/97 i 31/2001 i Službeni glasnik Republike Srbije broj 30/2010.

Prof. dr Dragan Jovašević Ph.D

Full time professor of Faculty of law of University of Niš, jovas@prafak.ni.ac.rs

The Crimes Against Legal Traffic in Law of Republic Of Serbia

Abstract: In a separate part of the criminal law of the Republic of Serbia, pursuant to the provisions of the Criminal Code issued in 2005, with a number of amendments, the special place, role and importance are the crimes of forgery (forgery) of documents. They were systematized for the first time in a special group called: "Criminal offenses against legal traffic" according to the object of their criminal protection. Depending on the type of documents: private, public or official, different forms and types of manifestation of these crimes are often distinguished, which often represent the means or means for the commission of others, primarily commercial or official (corruption) crimes, or for their concealment and difficult proof. In this paper, from the aspect of legislation, legal theory and case law, the concept, elements, characteristics and forms of manifestation of certain criminal offenses against legal traffic in the Republic of Serbia are analyzed.

Key words: legal traffic, documents, forgery, criminal act, law, responsibility, penalty.